JAVASCHE COURANT.

No. 97.

DONDERDAG den 19den Augustus 1830.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Bij besluit van den 12den april dezes jaars, heeft Z. M. tot Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd den gepensioneerden Generaal-Majoor *Holsman.*

EXTRACT *uit het Register der Handelingen en Resolutiën van den Gouverneur Generaal in Rade.*

Buitenzorg, *den 7den augustus 1830.* (No. 28.)

Gelezen, enz.

Is, na deliberatie, goedgevonden en verstaan:

1°. Met ampliatie en alteratie in zoo verre van de ordonnancie op het middel der verponding, gearresteerd bij publikatie van den 28sten januarij 1823 (staatsblad no. 5), en van de resolutie van den Luitenant Gouverneur Generaal in Rade, van den 5den december 1828 no. 40 (staatsblad no. 86), te bepalen:

a. Dat om het voorgeschrevene bij art. 52, 53, 54, 55 en 56 der bovengenoemde ordonnancie behoorlijk ter executie te kunnen leggen, eenen afzonderlijken deurwaarder voor het middel der verponding, zal worden aangesteld, onder genot van een maandelijksch tractement van *een honderd* guldens benevens ⅛ gedeelte in de te ontvangene boete van 10 à 20 pCt. door de nalatigen te verbeuren; zullende wijders door denzelven voor ieder te doene sommatie 50 cents en voor iedere renovatie *f* 1, ten laste der achterstallige belastingschuldigen mogen worden in rekening gebragt, doch verder geen andere kosten, ter zake van wagenvracht, als anderzins, kunnen worden gereclameerd.

b. Dat na ommekomst van ieder termijn voor de betaling der belasting aan het middel der verponding vastgesteld, door den algemeenen ontvanger eene lijst van alle achterstallige belastingschuldigen aan den gezworen landmeter zal moeten worden ingezonden, voorzien van de noodige inlichtingen omtrent de woonplaatsen der nalatigen, de ligging, alsmede eene beschrijving der perceelen enz., ten einde den deurwaarder die na ontvangen bevel en op aanwijzing van den landmeter de sommatie en renovatie biljetten moet rond brengen, in staat te stellen de belastingschuldigen gemakkelijk optesporen.

c. Dat de deurwaarder voor het middel der verponding gemagtigd zal zijn, om wanneer de nalatigen genegen mogten wezen, hun verschuldigde aan het middel der verponding bij de overhandiging der sommatie of renovatie biljetten te voldoen, de belasting van hen te ontvangen, met de daarop verbeurde boete, de 2 pCt. additioneel, bepaald bij het eerste lid der resolutie van den 10den april 1829 no. 26, het zegelgeld van het sommatie biljet, dan wel der sommatie en renovatie biljetten en eindelijk met bijbetaling der bij § *a* aan den deurwaarder op de uitreiking van deze biljetten toegekende leges, mits de belasting niet meerder dan *f* 10 bedrage; zullende de zoodanigen, welke grooter sommen schuldig zijn, verpligt wezen, die ten kantore van den algemeenen ontvanger te storten.

d. Enz.

Accordeert met voorschreven Register.
De adjunct Secretaris,
VAN OLPEN.

IN-OFFICIEEL GEDEELTE.

EUROPESCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, *den 24sten maart.*

Uit Bajonne wordt onder dagteekening van den 20sten geschreven, dat de geheele stad in de grootste verwondering was, over een daags te voren ontvangen bevel tot staking der met zoo veel ijver voortgezet wordende toebereidselen tot de expeditie, en tot het doen terug keeren naar de werf, van de korvet *la Dordogne*, welke reeds met troepen en krijgsbehoeften bevragt, voor de reede lag, gereed om uit te loopen. Sommigen beweeren zelfs dat die korvet weder onttakeld zal worden.

De erkenning van Don *Miguel*, door het Engelsche gouvernement, wordt al meer en meer waarschijnlijk en schijnt zelfs kort op hand te zijn; immers het *Journal de Débats*, een onzer, tegen dien Prins meest vijandige bladen, en hetwelk men niet verdacht kan houden van voorbarige geruchten ten voor deele van denzelven te zullen verspreiden, bevat heden in deszelfs bijzondere Lissabonsche correspondentie, het volgende uittreksel uit eenen brief van den 10den dezer:

„Ik heb u in der tijd gemeld dat de heer *Saraiva*, behoorende tot het gevolg van den Burggraaf *d'Asseca* te Londen, het *ultimatum* van het Engelsche gouvernement, betrekkelijk de *erkenning* van Don *Miguel*, te Lissabon heeft overgebragt. Laatstleden zaturdag is hier insgelijks de Graaf *de Pombeiro*, mede tot het gevolg van den Burggraaf *d'Asseca* behoorende, met de Engelsche pakket-boot aangekomen; ook deze is overbrenger van depêches van het Britsche Ministerie, hetwelk *stellig* aan Don *Miguel* berigt, dat Engeland hem als Koning van Portugal zal erkennen van het oogenblik af, dat de amnestie door hem verleend zal worden. Don *Miguel* van zijne zijde heeft eindelijk besloten, hierin toe te geven, vooral na dat men hem opmerkzaam heeft gemaakt, dat allen die deze gunst van de hand zouden kunnen wijzen, zich op onderhoorigheden van de Portugesche kroon bevindende, door die daad zelve zich tot rebellen zouden verklaren, en dat alzoo, de Constitutionnelen van Terceira, door het versmaden der Koninklijke gunst, wettiglijk strafbaar zouden worden, en hij Don *Miguel* daaromtrent, op de goedkeuring, ja welligt de ondersteuning van het Engelsch gouvernement zou kunnen rekenen. Inmiddels wordt de haven van Lissabon echter in staat van tegenweer gebragt, en is ook het garnizoen der stad aanzienlijk versterkt geworden.

den 25sten maart.

De Engelsche bladen en wel bijzonder de *Courier* hebben onlangs aan den tegenwoordigen president van Griekenland, den Graaf *Capo d'Istrias*, ten laste gelegd van door onderscheiden listen en lagen te trachten het aanvaarden der regering door Prins *Leopold* te verhinderen; de heer *Eynard* heeft vermeend, de verdediging van den Graaf hiertegen op zich te moeten nemen, en te dien einde aan de redacteurs des *Couriers* eenen uitgewerkten brief gerigt, welken hij bovendien, tot meer algemeene verspreiding van denzelven, ook aan den *Constitutionnel* heeft ingezonden, in welk blad dezelve dan ook heden gevonden wordt.

Het *Album de la Greuse* verhaalt het volgende zonderlinge voorval. Op de beestenmarkt van den 18den te Bourganeuf, is al het horenvee, op hetzelfde oogenblik, door eene soort van razende woede, welke omtrent een half uur geduurd heeft, overvallen geworden; allen hebben de touwen aan welke zij gebonden waren stuk gereten, en meer dan veertig personen zijn zwaar door dezelve gewond. Men verliest zich tot heden in gissingen omtrent de aanleidende oorzaak dezer gebeurtenis, waarvan zich nog nimmer eenig voorbeeld had vertoond.

ZWITZERLAND.

APPENZELL, *den 15den maart jl.*

Na verloop van ongeveer eene halve eeuw, heeft men eindelijk op het einde des vorigen jaars, openlijk de onschuld zien erkennen en verklaren van eenen achttingswaardigen grijsaard, in der tijd door de woelingen der partijschappen ten schandelijkste vervolgd en gefolterd, krachtens een zoogenaamd regterlijk vonnis, wreedaardiglijk vermoord.

Zes en veertig jaren geleden zag het kanton van Appenzell den grijzen *Sutter*, zoo dikwerf door zijne landgenooten tot het vervullen der eerste waardigheden in de republiek geroepen, ten offer aan de volkswoede vallen. Een vermogend geslacht, wangunstig over de hem zoo vaak ten deel gevallen eerbewijzen, weet hem vele vijanden te verwekken, en brengt het eindelijk zoo ver, van hem door de algemeene volksvergadering als vijand van den godsdienst, van de vrijheid en van den vrede, tot eeuwige ballingschap te doen veroordeelen, zijne goederen worden verbeurd verklaard, zijne vrienden uit den raad verdreven, en zelfs aan zijne vrouw werd onder de zwaarste straffen verboden langer met hem in gemeenschap te leven.

Naar Konstantia geweken, deed hij eenige jaren later pogingen om eene herziening van zijn vonnis te verkrijgen, doch vruchteloos. Zeventig burgers hadden zich willens getoond, om hem te gemoet te gaan en hem ten geleide te verstrekken; tegen veertig van dezelve werd een doodvonnis geslagen, maar hunne straf verzacht tot openbare geesseling door de hand des scherpregters.

Sutter bleef te Konstantia verkwijnen, toen een zijner vroegere aanhangers, eenige jaren later, valschelijk kwam verklaren, dat hij eene magt verzamelde om in het land te vallen en zich op zijne vijanden te wreken. Men verspreidde geruchten die het volk verbitterden. Men spande den banneling hinderlagen en het was zijne eigene dochter welke men deed verstrekken om hem in den strik te doen vallen. Geene achterdocht voedende, vertoonde zich de ongelukkige grijsaard op de grenzen, en weldra zag hij zich gegrepen en gebonden. Den 7den februarij

1784 werd hij naar Appenzell gesleept. Hij bragt voor zijne regters de bewijzen zijner onschuld; op eenen enkelen dag tot drie werf toe op de pijnbank gebragt, beleed hij niet de minste schuld, en echter werd het vonnis des doods tegen hem uitgesproken. Twintig zijne regters verklaarden zich tegen dit vonnis en deden van hun protest, op het protokol aanteekening houden. Den 19den maart 1784 werd de straf aan hem voltrokken.

Zes- en- veertig jaren na dien gruwel, den 27sten november 1829, hebben al de kansels van het kanton van Appenzell weergalmd van de afkondiging van een daags te voren genomen besluit, waarbij de ongelukkige *Sutter* verklaard wordt *onschuldig en zonder blaam geweest te zijn*, en waarbij zijne nagedachtenis in volle eer wordt hersteld. Deze acte daargesteld in de meest vereerende bewoordingen, beveelt dat zijn gebeente terug genomen zal worden van uit het veld der schande, om op eene betamelijke wijze ter aarde te worden besteld, en dat er voor dit onschuldig bezweken offer een gedenkteeken zal worden opgerigt.

Weinige dagen na de afkondiging van dit besluit, is de eenige nog in leven zijnde persoon van al de genen die in het regtsgeding van *Sutter* betrokken waren geweest, gestorven. Deze tachtigjarige grijsaard, was een der veertig openlijk gegeesselden. De vreugde, hem door deze acte van eerherstelling veroorzaakt, heeft hem eene beroerte verwekt en zijnen dood veroorzaakt.

MENGELINGEN.

DE ZIJDEFABRYKEN.

Vervolg en slot van ons vorig nummer.

Ten aanzien der zijdenfabrijken in *Engeland* valt optemerken, dat vóór de regering van Edward III enkel zijden linten en andere geringe artikelen in dat rijk geweven werden. Van de regering van dezen Koning af aan, tot aan die van Hendrik V, werden er onderscheidene verordeningen ingesteld die tot aanmoediging der inlandsche zijdefabrijken konden strekken. In het jaar 1620 deed Jacob I, uit vreemde landen in Engeland zijdewinders, wevers, verwers enz. overkomen, ten einde aldaar fabrijken opterigten, en men kan berekenen dat spoedig daarna, meer dan vijftig duizend menschen hierin gebezigd werden. Vele tijdens Lodewijk XIV uit Frankrijk gevlugte zijdewevers zetteden zich in Engeland neder, en werden aldaar met opene armen ontvangen. Tot de hoofplaats hunner weverijen van zijden stoffen kozen zij Spitalfields te Londen, en tot het weven van zijden linten vestigden zij zich in Coventry. Welhaast zag men nu den geheelen omtrek van Spitalfields met zijde fabrijken opgevuld, en nam het getal der wevers derwijze toe, dat deze enkele plaats in staat was, om in oorlogstijden des gevorderd wordende, twintig duizend matrozen ter bemanning der schepen te geven. De Engelsche zijdewevers zijn aan vele wederwaardigheden onderworpen, zoo wel uithoofde van buitenlandsche omstandigheden, als ten gevolge der mode-wisselvalligheden binnen 's lands. Zoo werden, ten jare 1793, binnen een kort tijdsbestek 4500 weefgetouwen nabij Spitalfields gesloten, waardoor meer dan *achttien duizend menschen* aan armoede en gebrek werden overgegeven. Een *committee for relieving the distresses of the silkweavers* heeft in dien hoogen nood aan meer dan *elf duizend* menschen onderstand verleend, en aan allen zoo veel mogelijke verligting toegebragt.

Ook in het jongstleden jaar 1829 en 4 a 5 jaren vroeger, hebben er zware en hevige klagten over het verval der zijdefabrijken in Engeland plaats gegrepen. De heer Tyler beweerde in het Parlement dat alleen te Coventry, sedert 1826, *vijf honderd* weefgetouwen en 4251 arbeiders werkeloos waren gebleven. Te Congleton stonden 26 molens stil. In 1824 en 1825 waren er op Spitalfields 17000 weefgetouwen arbeidende, thans was dit getal tot op 9000 verminderd. Te Dublin was het niet beter gesteld; aldaar was een half millioen menschen in diepe ellende gestort. De heer Tzler schreef dit alles toe aan de ten opzigte der zijdenstoffen bestaande afwijking van het verbodsstelsel, waardoor de toevoeren van vreemde zijden zoo zeer zoude zijn toegenomen; tegen welk gevoelen daarentegen de heer Vesey Fitsgerald, president der kamer van koophandel, verklaarde dat er geene redenen bestonden om af te wijken van den ingeslagen weg die naar eenen vrijen handel geleidde. De door den heer Tyler aangehaalde daadzaken, wilde hij niet tegenspreken, doch beweerde, dat daarin geen bewijs gelegen was voor de stelling dat, sedert de vermindering der inkomende regten op de zijdenstoffen, de zijde-fabrijken in Engeland waren achteruit gegaan. In tegendeel bedroeg in de laatste 5 jaren, derhalve sedert de toepassing van dien maatregel, de invoer van ruwe zijde 18,584,232 ponden, en in de 5 voorgaande jaren slechts 10,926,646 ponden. En ofschoon deze ruwe stoffen geheel in Engeland bewerkt werd, wilde hij niet beweren dat de fabrijken in evenredigheid waren toegenomen, doch dewijl er thans zeer veel grove zijdenstoffen, als tegenwoordig door de lagere volksstanden tot kleedij gedragen wordende, door de Engelsche fabrijken werden vervaardigd, zoo durfde hij gerustelijk vaststellen dat over het geheel genomen deze nijverheidstak was vooruitgegaan. In 1824 werden er in een zeker aantal groote steden gebezigd 780,000 klossen; thans bestaan er in diezelfde steden 1,180,000 van welke er 300,000 stilstaan, waaruit blijkt dat er tegenwoordig 100,000 meer in werking zijn dan in het gezegde jaar 1824. De heer Fitzgerald verklaarde zich dus voor het vrije handelsstelsel, en werd ook hierin door de heeren Hume en Thompson ondersteund

Voorname zijdenstoffen van Engelsche fabrijkatie zijn de *velvets* (fluweele winterdragt voor dames, fluweele kragen voor heeren, enz.), onderscheidene ligte en zware taffen, florentines voor zijden vesten, broeken, enz., zijden doeken, shawls, *imperial nets*, *italian cambrics* enz., enz. Deze zijdefabrijken hebben in eene groote mate hunnen opbloei te danken aan den voortreffelijken zijdemolen en overige inrigtingen, van welke wij boven, met opzigt tot den zijde-handel, meer opzettelijk reeds hebben gewag gemaakt.

De zijdegazen-fabrijken in Engeland zijn beroemd. Eene zoodanige fabrijk werd door zekeren heer Mac Kerral, in het jaar 1760, te Paisley opgerigt. De opgang, welke deze inrigting maakte, was derwijze aanmoedigend, dat spoedig over eenen omtrek van 20 mijlen een aantal zijdegazen-fabrijken zich vestigden. In 1789 waren meer dan 10,000 menschen daarbij werkzaam, en werd er jaarlijks voor meer dan *vier millioen* Nederl. guldens van dit produkt vervaardigd.

Het ontstaan der zijdefabrijken in *Rusland* kan wel niet geacht worden vroeger, op te klimmen, dan omstreeks het midden der 17de eeuw. Onder de regering van Czaar Alexis Michaelowitz, begon men eenige zijden linten, geldbeurzen, en andere ligte voorwerpen uit Perzische zijde te vervaardigen. Het weven van eigenlijk gezegde zijdenstoffen tot kleederdragt werd het allereerst ondernomen onder Czaar PETER *de Groote*, die geene middelen onbeproefd liet om dezen tak van volksvlijt aan te moedigen. Na het overlijden van dezen met de daad grooten vorst, die de ware stichter was van Ruslands beschaving, welvaart en magt, bleef de door hem vroeger ondersteunde zijdeweverij toenemen, en vermeerderde zich vooral in de aanzienlijkste en hoofdsteden van zijn Rijk.

De Russische zijdefabrijken wenden tot hunne bewerkingen de Chinesche, Bulgarische, Perzische en Levantsche zijde aan, en heten niets na, om met allen mogelijken kunstijver de voornaamste Europesche zijdefabrikanten na te streven en te evenaren. Ten einde te spoediger dit doel te bereiken, ontbood Keizerinne KATHARINA II., met opoffering van aanmerkelijke kosten, een aantal zijdewerkers van Lyon, maar hoezeer ook deze lieden zich getrouw betoonden in de nakoming hunner aangegane verbindtenissen, zoo heeft echter het hoofddoel dezer welgemeende onderneming niet mogen bereikt worden. Tot het vervaardigen eener keurige zijdenstoffe worden schier ongeloofelijk vele oplettendheden, vooral verkregene kennis en door ervaring beproefde kundigheden vereischt, en van het eerste spinsel af aan tot aan de laatste, aan het geweven stuk aan te brengen apretuur, staat alles met elkander in het naauwst verband. Ook de lucht en het water hebben op de schoonheid der verwen eenen zeer grooten, en zelfs beslissenden invloed. Wijders dient ook ieder werkman, van den geringsten tot den hoogsten, in zijn bijzonder vak, bij de noodige bekwaamheid, ook jaren ondervinding te hebben, alvorens daarin te kunnen uitmunten.

Des ongeacht heeft men het thans in Rusland met de zijdeweverijen tot eene aanmerkelijke hoogte gebragt; zeer schoone taffen, damasten, fluweel, gouden en zilveren stoffen enz enz. worden te Moskou, Kaluga, Kieuw, Wologda, enz. vervaardigd. Onder deze allen munten bijzonder de fluweelen uit, zoo dat zij, behalve in schoonheid van kleur, overigens geheel met het beroemde Genueesche fluweel gelijk staan. Zij worden echter tot matiger prijzen afgeleverd, en doen alzoo aan het vertier der Genueesche fabrijken eene merkelijke afbreuk. De grondoorzaak daarvan ligt voornamelijk daarin, dat de Chinesche en Perzische zijde aan de Russen beter koop te staan komt, welk onschatbaar voordeel hunner fabrijken nog oorspronkelijk te danken is aan den nieuweren en korteren weg, door de Hollanders in der tijd aan Czaar PETER *de Groote* aangewezen, om namelijk, niet meer, volgens de toenmaals gebruikelijke wijze, met karavanen door Turkije naar de Levant, maar over de Caspische zee naar de Wolga, het vervoer op Rusland uit Perzië te leiden. Naardien thans het Russisch gouvernement Italiaansche verwers ontboden heeft, om ook in deze bewerking de volmaking der Russische fabrijken te bevorderen, is het te voorzien dat het, tegen de Genueesche fabrikaten, zoo als wij zoo even zeiden, nog eenig ontbrekende vereischte ook weldra zal bereikt zijn.

De *Zwitsersche* zijdefabrijken zijn tot eenen aanmerkelijken graad van vervolkoming gestegen, ten gevolge der omstandigheid dat, tijdens de groote staatsomwenteling in Frankrijk, vele hun Vaderland ontwijkende Fransche zijdefabrijkeurs, hunne bekwaamheden en industrie naar Zwitserland hebben overgebragt. Daardoor ook zijn te Zurich een aantal zoogenaamde *filatuur*-fabrijken ontstaan, in welke, met behulp van voortreffelijke werktuigen, de ruwe Italiaansche zijde gehaspeld en getweernd, en tot organzijde, tram, naaizijde enz., bereid wordt. Behalve een aantal kunstrijke zijdenstoffen, worden in Zwitserland te Arau, Zoffingen, Bazel, in het Waadland, in het kanton Lucern de beroemde zijdenlinten geweven, van welke het vertier zich over geheel Europa heeft uitgebreid. In het Engelberger dal en te Gersau wordt zeer veel floret- en galetzijde gekamd en bereid, en levert derhalve dit bedrijf in die plaatsen voor vele menschen een ordelijk bestaanmiddel op.

Het in vele opzigten zoo ongemeen industrieele *Duitschland* heeft, vooral gedurenden de laatste 30 à 40 jaren, aan deszelfs zijde-manufactuur eene zoo zeer opmerkelijke uitbreiding gegeven, dat de enkele kronijkmatige opsomming daarvan een lijvig boekdeel zoude moeten beslaan. Reeds in 1767 bragt FREDERIK *de Groote*, tot den aankoop van ruwe zijde voor zijn rijk, eene groote somme gelds bijeen, en ontbood, met aanzienlijke kosten, bekwame werklieden uit Lyon, Turin, Zwitserland, Hol-

land, enz., om den grond te leggen tot de oprigting van zijdefabrijken, die de welvaart zijner onderdanen konden bevorderen. In weinige jaren werd dan ook deze nijverheidstak tot eene zoodanige hoogte opgevoerd, dat voor meer dan vier millioen Rijksdaalders, jaarlijks, aan zijdewaren van alle soorten, in de Pruissische staten is vervaardigd geworden.

In *Oostenrijk* bekleedt de hoofdstad Weenen, met hare omstreken, eene hoogstgewigtige plaats in het vak der zijde-fabrijken, welker kostbare produkten tot zelfs naar Turkije worden verzonden.

In *Bohemen* en wel voornamelijk te Praag, kwamen de eerste zijdefabrijken door de mildadige ondersteuning der Keizerinne MARIA THERESIA tot stand. Ook *Dresden*, *Leipzig*, *Frankfort*, *Hanau*, *Offenbach*, *Augsburg* mogen op uitmuntende voortbrengselen van zijdenstoffen van allerlei aart roem dragen, maar boven al verdienen bijzondere vermelding de groote, uitgebreide *Elberfeldsche* en *Crefeldsche* zijdefabrijken. Eene enkele zoodanige fabrijk in Elberfeld betaalt jaarlijks een half millioen Nederlandsche guldens aan arbeidsloon. De Oost-Indische zijden dooken worden er op eene voortreffelijke wijze nagemaakt. Zij worden op de Frankforter en Leipziger missen, als ook in Frankrijk, veel gezocht. De zijden stoffen van Crefeld vinden een groot vertier op Amerika. De heer Honighaus, geassocieerde van één der voornaamste handelshuizen aldaar, heeft door eene reis naar dat werelddeel, in de jare 1797 en 1798, den grondslag gelegd tot den thans bloeijenden staat van dezen nijverheidstak in zijne vaderstad, die met hare omliggende streek, alleen door middel der zijdefabrijken, aan *tien tot twaalf duizend* menschen een ordelijk bestaan verschaft.

En wat nu eindelijk onze eigene *Nederlandsche* zijdefabrijken aangaat, zoo mag men aanmerken dat in dit vak van volksvlijt en nijverheid, reeds vóór twee eeuwen, ons Haarlem zich eenen hoogen roem heeft verworven. Deze stad had te dezen zeer veel te danken aan de ruime en milde ondersteuningen en aanmoedigingen van onzen toenmaligen reeds vroeger door ons vermelden Gezant bij Czaar *Peter de Groote*, Isaak Massa, die, te Haarlem woonachtig, en in het bezit van zeer aanzienlijke rijkdommen zijnde, aldaar de zijdefabrijken op alle mogelijke wijzen begunstigde. Op dien tijd hadden wij door onze gewigtige en zeer innige betrekkingen met Rusland een zeer groot aandeel in den Persischen zijdehandel verkregen. Onze toenmalige wijd omvattende handel met de Oost-Indiën had ons eene menigte Oost-Indische en Chinesche zijden stoffen doen kennen, welker namaking geoordeeld werd aanmerkelijke voordeelen te moeten opleveren. Ons op dien tijd zoo gewigtig aandeel in den wereldhandel bood van zelf de gelegenheid aan tot een wijd uitgestrekt vertier; toenemende weelde, zoo in- als buiten 's lands, bragt ook het hare bij tot eene steeds vermeerderende behoefte die dan ook ten gevolge had, dat, alleen te Haarlem, in de 17de en 18de eeuwen, *drie- à vier duizend* weefgetouwen tot het weven van zijden stoffen zijn aanwezig geweest.

Allezins belangrijk is het, optemerken, welk een groot aantal onderscheidene soorten van zijde bij de zijdefabrijken gebezigd worden. Bij het weven van zijden stoffen gebruikt men tot de ketting de zijde van Bergamo. Tot de damasten wordt de zijde van Turin, beste soort, uit hoofde van derzelver bijzondere sterkte en zuiverheid, aangewend; voorts Cartesiaansche, Piavasche of Bologneesche zijde. Tot den inslag bezigt men de tramzijde van Milaan; de Italiaansche pool-zijde, de Bengaalsche zijde, en de bijsoorten van Aleppo en de Levantsche zijde. Chinesche voor de witte kleuren, of ook wel de Levantsche Brussia zijde, die echter niet zoo gelijk van draad is.

Tot de geheel van zijde geweven stoffen behooren de *triumphanten* met gebrocheerde en gebloemde gronden, die grootendeels naar Rusland, Polen, Armenie, Smirna, Konstantinopel, enz. verzonden worden, de *met goud en zilver gebrocheerde mutsenstoffen*, voor geheel Duitschland, Hamburg, als ook naar Smirna; de *Ras de Sicile* voor Hamburg, Zweden, Rusland, den geheelen Elzas en Lyon; de *Hollandsche Damasten* voor Zweden, Hamburg en geheel Duitschland, en de *Meubel-Damast*, waaronder rijk met goud en zilver gewerkte stoffen voor vesten, naar de Oost-Indien en de Oostersche vorsten.

Onder de *half zijden en half linnen stoffen* telt men de volgende; namelijk: *gebrocheerde mutsen*; alles, met en zonder grond, voor Munsterland, Hanover, Hamburg, Koppenhagen, enz.; gebrocheerd kleederengoed, veel naar Bremen, Hamburg en Zeeland; halfzijden stoffen met *bouquetten*, voor de hoofdkappen der Noord-Hollandsche vrouwen; halfzijden *droguet*, voor Munsterland, Hamburg, Denemarken, Zweden, enz.; *Satijn met bouquets voor mutsen*, naar Frankfort, Bruijnswijk, Polen, enz. *Ras de Lyon* tot overtreksels van keursliјven, alleen naar Zeeland.

Voorts heeft men ook de *halfzijden* en *halfkatoenen stoffen*. Hier onder vindt men de gestreepte atlatsen voor dames-kleedij in Holland; als ook de *gragrammen*.

Eindelijk nog de *halfzijden* en *halfwollen stoffen*. Deze zijn: gestreepte atlatsen voor dames-winterkleedingen; effene en met figuren doorwerkte *drosinen* voor Luxemburg, Braband en den Elsas, ook naar de Meijerij van 's Hertogenbosch, alwaar zij *straminen* genoemd worden.

Met het grootste regt mag ook Nederland roem dragen op deszelfs voortreffelijke, te Antwerpen gevestigde fabrijken voor zwarte zijden stoffen. Zoo werden, b. v. door éene derzelven, namelijk die van Mevr. Wed. Blanchart onderscheidene faliestoffen, dubbel gekeperde zijden lakens, levantine en taf, allen van een zeer goed weefsel en, in vastheid van het zwart zelfs de Fransche zijde overtreffende, in het jaar 1820 op de Gentsche Tentoonstelling geleverd, die haar Ed. dan ook de eer der zilveren medaille hebben verworven; zoo als ook het zelfde eerbewijs werd toegekend aan den heer van Delin, voor de onderscheidene soorten van gekleurde zijde, uit zijne beroemde zijdeverwerij, welke door hem, ter zelfder gelegenheid ten toon gestelde stoffen in helderheid en vastheid van kleur met die van Lyon wedijverden.

Eene gelijke eer mogt ook der voortreffelijke fabrijk voortbrengselen van de heeren Casse van Regenmortel te Antwerpen en I. J. van Hal aldaar, en G. van den Broeke te Amsterdam op de Haarlemsche Tentoonstelling in 1825 te beurt vallen, terwijl meerdere Haarlemsche fabrijkeurs, zoo als de heer J. Wijnkamp, voor zijne witte met zilver gebrocheerde, in goud gemoorde, en op eenen zwarten grond gebrocheerde zijden; de heer J. W. de Vos voor zijne zijden gazen; de heeren gebr. Rookmaker, en anderen, te dier gelegenheid almede bijzonder vereerende onderscheidingen verwierven.

Doch, met dit al, mogen wij het ons zelven niet ontveinzen dat, over het algemeen genomen, althans tot op de laatste Tentoonstelling in 1825, in ons Vaderland de zijden-fabrijken niet zoo menigvuldig, en velen der aanwezige niet over eene zoo vergroote schaal werkzaam waren, als dit in verhouding tot den bekenden rijkdom van zoo velen onzer landgenooten, en in evenredigheid met onze buitenlandsche handel wel zoude moeten verwacht worden. De afhankelijkheid van de buitenlandsche fabrijken, die, ter aanvulling van het ontbreke de, voor de onze daardoor nog altijd blijft bestaan, is een wezenlijk verlies met betrekking tot ons nationaal belang.

Intusschen mag het als zeer waarschijnlijk worden geacht, dat de in dit jaar te gemoet geziene tentoonstelling te Brussel overtuigende blijken zal opleveren, dat ook dit vak van nijverheid onder ons, sedert de jongstverloopene vijf jaren, aanmerkelijk zal zijn toegenomen; en, naardien onze handel zich nog altijd tot aan verstafgelegene wereld-oorden vruchtwerkende blijft uitstrekken, naardien het ons derhalve aan geene benoodigde grondstoffen behoeft te ontbreken, naardien wij in Nederland niet slechts toereikende geldmiddelen, maar ook hoogstroemrijke kunstenaren en fabrijkanten in grooten getalle bezitten, naardien, derhalve, niets ons kan beletten om, ook in het vak der zijdenstoffen, zoo niet boven andere volkeren uit te munten, althans gewisselijk hen te evenaren, — daarom ook willen wij ons vleijen met de, voor elk Vaderlandsch hart zoo aangenaam streelende verwachting, dat een tak van nijverheid en volksbestaan, met welken zelfs het gebied der schoone kunsten in zoo innige betrekking staat, en waardoor millioenen schats jaarlijks kunnen worden omgezet, meer en meer door het nijvere kunstvlijtige Nederlandsche volk deszelfs aandacht en behartiging zal worden waardig gekeurd; te eerder en te meer nog, dewijl ook deze nijverheidstak zoo uitnemend begunstigd wordt door de magtvolle ondersteuning des Konings, wien de voorspoed en de roem van Hoogstdeszelfs geheel Nederlandsch volk, ongedeeld en zonder aanzien van Noord of Zuid, ter harte gaan.

Moge dan, door den heilzaamsten invloed van alle deze drijfveeren en krachten, *Nederlandsche zijdeteelt*, *Nederlandsche zijdehandel*, *Nederlandsche zijdefabrijken* tot verhoogden trap van welvaart en luister worden opgevoerd!

SCHEEPSBERIGTEN.

STRAAT-SUNDA.

Doorgezeild.

Aug. 14—Eng. schip *Nithsdale*, T. Christian, van Sijdneij den 3den juli, naar Sinkapoer.

Aug. 15—Eng. schip *Cornwallis*, D. Hardie, van China den 28sten juni, naar Bombaij.—brik *Brig Antwerpen*, D. de Boer, van Antwerpen den 28sten april, naar Batavia.—schip *Rosalie*, A. Cordier, van dito den 28sten dito, naar dito, passagier: de heer C. Bourle.—Amerik. brik *Delight*, C. Gulager, van Philadelphia den 24sten dito, naar Canton. — Eng. schip *Historian*, J. Boland, van Manilla den 28sten juni, naar Londen.

BATAVIA.

Aangekomen.

Aug. 16—Zr. Ms. brik *Siewa*, luitenant ter zee der 2de klasse J. Ligtvoet, van Amboina den 28sten juli, passagiers: de heeren C. Bos, W. A. H. van Dijk, mevrouw Brenwald, en een zendeling van de sultan van Bouton.—Zr. Ms. roei-kanonneer-boot *No.* 14 luitenant ter zee der 2de klasse W F. G. E. van Maanen, van Station no. 2.—brik *Tan Goansing*, Bander, van Cheribon den 13den augustus.—brik *Clementine*, Long Poat, van Samarang den 10den dito.

Aug. 17—bark *Nederlander*, W. W. Boijle, van Soerabaija den 1sten augustus, passagiers: de heeren Nolthenius en Donnevan.—Eng. Z. B. M. schip *Crocodile*, Montagu, van Port-Jackson.

Vertrokken.

Aug. 18—schoener *Molukko*, A. Hudson, naar Cheribon, passagier: de heer E. Swift

ADVERTENTIEN.

Benoodigd 500 tonnen kalk, te Indramaijo of Karang Sambong af te leveren.

Gadinghebbenden worden verzocht om zich op donderdag aanstaanden 's voordemiddags te 10 ure te vervoegen ten kantore van

Den Directeur van 's Lands Producten en Civiele Magazijnen,
J. C. REIJST.

Batavia, *den 16den aug. 1830.*

—De Algemeene Secretaris, waarnd. Directeur van 's Lands Middelen en Domeinen, maakt bij deze bekend, dat bij resolutie van de Regering, de dato 24 julij jl. no. 37, met alteratie in zoo verre der resolutie van den 15den december 1829 no. 34, is bepaald; « dat na afloop van den « eersten termijn van betaling der belasting op de paar« den en rijtuigen, de als dan in die betaling nalatig ge« bleven personen, tot de onmiddelijke voldoening van de

« beide terminen, met de verbeurde boete geregtelijk « zullen worden vervolgd."

De Algemeene Secretaris, waarnd.
Batavia, *Directeur voornoemd,*
den 16den aug. 1830. J. DU PUIJ.

—De ondergeteekende maakt bij deze bekend, dat de heer *Berretty*, alhier een wagenverhuurderij heeft opgerigt, en dat de wagens kunnen gehuurd worden voor eenen geheelen dan wel voor eenen halven dag, tegen de volgende betaling:

Een wagen met twee banken, een geheelen dag	*f* 12.
Een dito « « « een halve dag	- 6.
Een dito met een bank, een gehelen dag	- 6.
Een dito « « « een halve dag	- 3.

En voor een wagen met vier paarden:

Naar Bangil en terug	*f* 15.
« Blaauw-water «	- 15.
« Passar Dowo «	- 5.
« Wono Redjo «	- 15.

Passargoeang, *De Resident,*
den 6den augustus 1830. H. J. DOMIS.

—In den loop dezer week, zullen alhier bij publieke veiling verkocht worden, 50 goede Makassarsche paarden, overkompleet bij de kavallerie.

De Kolonel Inspecteur en Chef der Militaire Administratie, Chef der 4de afd. van den Algemeenen Staf.
Bij afwezigheid en op last.
Batavia, *De Adjt. Inspt. der 1ste klasse,*
den 16den aug. 1830. F. SCHULTZE.

—Debiteuren van het vendu-departement, voor zoo veel zij nalatig zijn, in de voldoening van hun verschuldigde over de maand april jl., worden aangemaand, om dat verschuldigde ten vendu-kantore te komen voldoen, voor den 28sten dezer, ter vermijding van geregtelijke vervolgingen.

De waarnd. Superintendent van
Batavia, *het vendu-departement,*
den 16den aug. 1830. J. F. BIK.

VENDU-DEPARTEMENT.

Op zaturdag den 21sten augustus 1830.

Ten overstaan eener kommissie uit het kollegie van boedelmeesteren, in het Chinesche hospitaal, van huismeubelen en andere goederen, waaronder het toebehooren eener Chinesche apotheek, hetwelk in eens zal worden opgeveild.

En precies ten 11 ure.

De volgende vastigheden, als:

Voor rekening des boedels van wijlen de parnakan Chinesche vrouw *Sie Tjiena.*

Zeker erf, bebouwd met een steenen pedak, staande en gelegen omtrent ¼ uur gaans zuidwestwaarts buiten deze stad, aan de westzijde van de overwatersgracht, of in het westerveld, het 7de deel van het blok O, sub no. 584, bij de verponding geregistreerd no. 5304.

Voor rekening des boedels van wijlen de Inlandsche vrouw *Djahara.*

Het geregte ⅓ gedeelte van zeker stuk tuinland, bebouwd met een huis van steenen, planken en bamboezen, met pannen gedekt, staande en gelegen buiten deze stadspoort Rotterdam, in het oosterveld, het 6de deel van het blok L, sub no. 81 en 82, bij de verponding geregistreerd onder no. 181.

Voor rekening des boedels van wijlen de Balieneesche vrouw *Amsia.*

Zeker erf, bebouwd met een pedak van planken, met pannen gedekt, staande en gelegen omtrent ¼ uur gaans, westwaarts buiten deze stad, aan de zuidzijde van de Bachiaragsgracht, in het westerveld, het 7de deel van het blok O, sub no. 108, bij de verponding geregistreerd onder no. 4435.

Voor rekening des boedels van wijlen de parnakan Chinesche vrouw *Mera.*

Het geregte ½ gedeelte van zeker stuk tuin- en sawaland, bebouwd met twee bamboezen huizen, met pannen gedekt, waarvan een of het achterste de bewoners toebehoorende, staande en gelegen omtrent een half uur gaans, buiten deze stad, aan de oostzijde van den Molenvlietschen dijk, of in het westerveld, het 2de deel van het blok M, sub no. 88, bij de verponding geregistreerd no. 2517.

Voor rekening des boedels van wijlen de Inlanders *Dul Haliem*, enz.

Zeker stuk tuinland, bebouwd met een bamboezen huis, met pannen gedekt, benevens nog een bamboezen huis, met atap gedekt, de bewoners toebehoorende, staande en gelegen bijna ½ uur gaans, zuidoostwaarts buiten deze stad, iets boven het fort Jakatra, of in het westerveld, het 23ste deel van het blok L, sub no. 3, bij de verponding geregistreerd no. 5075.

Voor rekening des boedels van wijlen den Inlander *Abdul Rachman Tjieng.*

No. 1. Het geregte half gedeelte van zeker erf, bebouwd met een steenen pedak met pannen gedekt, staande en gelegen iets buiten deze stad, aan de oostzijde van den Parawschen weg, of in het westerveld, het 25ste deel van het blok L, sub no. 21, bij de verponding geregistreerd no. 829.

No. 2. Het geregte half gedeelte van zeker stuk tuinland, bebouwd met de helft van een steenen pedak, met pannen gedekt, staande en gelegen als boven, sub no. 22, bij de verponding geregistreerd no. 6756.

Voor rekening des boedels van wijlen den Inlander *Hatiep Oesoep.*

Zeker erf, bebouwd met een huis van steenen en bamboezen, met pannen gedekt, staande en gelegen wat buiten deze stad, op Patoeakan, in het westerveld, het 7de deel van het blok O, sub no. 176, bij de verponding no. 6611.

Voor rekening van *J. Eilbracht.*

Zeker stuk tuinland, bebouwd met eene loots op houten stijlen, met pannen gedekt, en twee bamboezen huizen en bijgebouwen, met atap gedekt, staande en gelegen op Jakkatra.

VERKOOP VAN GOEDEREN.

Op vrijdag 3 september aanstaanden, zal door de boedelkamer alhier, administrerende den boedel van wijlen den chinees *Han Lipsing*, publiek worden verkocht, een erf, met daarop staande steenen met pannen gedekte woning, staande en gelegen in de kampong Bibees alhier.

Namens de boedelkamer.
Soerabaija, *De Secretaris,*
10 augustus 1830. OOSTHOEK.

—Bij *J. van Dijk*, zijn Klassieke, Romantische en andere boeken verkrijgbaar, nieuwste uitgaven.

—Te koop, bij *Gray Spence* en *Co.*, op de Groote-rivier, de volgende goederen als, Engelsche zadels, hoofdstellen, enz., pas aangebragt met de brik AGNES; bendtuigen, manila sigaren, en vele andere goederen meer.

HUWELIJKEN.

Getrouwd, M. JOHN,
met
L. J. S. WAITZ.
Tjanjor, *den 11den augustus 1830.*

GEBOORTEN.

[illegible] verloste voorspoedig van eenen zoon, de geliefde echtgenoote van den chirurgijn der 2de klasse, *A. Siewers.*
Palembang, *14 julij.*

Amsterdam, *den 28sten maart 1830.*

—Te Macao in China, beviel den 16den juni 1830 van een' zoon *J. S. Bletterman*, geliefde echtgenoote van
J. C. VAN DER MEULEN.

—Heden ochtend verloste voorspoedig van eene dochter, *Julie Claire Chanier*, geliefde echtgenoote van
G. VRIESE.

VERTREKKENDE SCHEPEN.

Vracht en passage naar China, per het Nederlandsch schip ZEEMANSHOOP, kapitein *J. A. Witzen*, zullende binnen weinige dagen zeilen, adres ten kantore van
BROUWER, NOLTHENIUS EN CO.

VERTREKKENDE PERSONEN.

B. Q. de Torreao, verlaat Java.
Kapitein *Kilian* repatrieert, de majoor *Heiligers* is zijn gemagtigde.

STERFGEVALLEN.

Op den 4den dezer is alhier overleden de heer *Karel Christiaan Bosse*, in leven gewezen notaris alhier. Alle degenen, welke van deszelfs boedel iets te vorderen mogte hebben of aan denzelven verschuldigd zijn, worden verzocht daarvan, ter [illegible] aangifte of betaling te doen, uiterlijk binnen drie maanden, gerekend van heden, terwijl de houders van borgtogten ten zijnen lasten almede worden verzocht binnen gemelde tijdvak daarvan aangiften ter weeskamer te doen.

Batavia, *De Secretaris der Weeskamer,*
den 16den aug. 1830. L. STEITZ.

—Heden overleed mijn geliefde echtgenoot, *Charles Commegrain*, in leven 1ste luitenant der infanterie, mij nalatende een onmondigen zoon. Alle diegenen welke iets van deszelfs boedel te vorderen hebben, of aan denzelven schuldig zijn, gelieven daarvan aangifte of betaling te doen binnen zes weken, aan de

Testamentaire mede executrice,
Samarang, LOUISA COMMEGRAIN,
9 augustus 1830. geboren *von Spall.*

TE BATAVIA, TER LANDS DRUKKERIJ.